

Prof. dr hab. Czesław JARECKI
WYŻSZA SZKOŁA KSZTAŁCENIA
ZAWODOWEGO
WROCLAW

Warszawa 10.03.2023 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Moniki MUSZYŃSKIEJ na temat:

Policja we wsparciu władz cywilnych i społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych

WSTĘP

Autorka rozprawy podejmuje istotne, ciekawe i ciągle aktualne zagadnienia z zakresu zarządzania kryzysowego dotyczące udziału Policji w zapobieganiu, ograniczaniu i likwidacji skutków zagrożeń. Temat wynika z głębokiej troski Autorki i pogłębionego zainteresowania żywotnymi kwestiami skutecznego funkcjonowania sił i środków przeznaczonych do zapewnienia wysokiego poziomu ochrony życia, zdrowia, mienia i środowiska przed skutkami realnych i prawdopodobnych zagrożeń. Problem ten jest szczególnie aktualny w warunkach złożonego układu administracji państwowej i samorządowej, oraz udziału wielu formacji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie kryzysom i relacji między nimi. Wskazana sytuacja problemowa została zauważona przez Autorkę i stała się przesłanką do sformułowania i podjęcia próby rozwiązania istotnych problemów naukowych, mających bezpośrednie przełożenie na grunt praktycznego wykorzystania. Wobec powyższego temat rozprawy należy uznać za uzasadniony, a uzyskane wyniki badań za pożyteczne dla teorii i praktyki bezpieczeństwa publicznego.

OCENA WARSTWY METODOLOGICZNEJ

Problematyka rozprawy osadzona jest w obszarze nauk społecznych w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Obejmuje zagadnienia organizacji i funkcjonowania Policji

ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kryzysowych. Podstawy metodologiczne badań zostały wyjaśnione przez Kandydatkę w rozdziale pierwszym.

Przedmiotem badań, określonym przez Kandydatkę, były działania Policji na rzecz władz i społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych. Natomiast wytyczonym przez Nią celem była prezentacja miejsca, roli i zadań Policji w realizacji zadań w sytuacjach kryzysowych oraz wskazanie obszarów, kierunków, form i metod doskonalenia jej działań. W tym miejscu wyłania się wątpliwość dotycząca pierwszej części celu. Czy zaprezentowanie czegoś (co jest znane) może być celem badań naukowych oraz pytanie: co może (powinno być) celem badań naukowych? Oczekuję wyjaśnienia tej kwestii podczas obrony.

Sformułowanie głównego problemu badawczego i jego dekompozycję na pytania szczegółowe można uznać za poprawne. W ślad za tym przedstawiono rozbudowaną hipotezę roboczą w postaci ogólnej i hipotezy szczegółowej. Przy tym niejasne jest wyrażenie hipotezy szczegółowej w postaci: *należy przyjąć szereg działań powodujących sytuacje kryzysowe, do których należą głównie powodzie, awarie techniczne oraz pożary*. Wyjaśnienia wymagają również pojęcia użyte w kolejnej hipotezie szczegółowej oraz w treści pracy: wsparcie, współdziałanie, koordynacja i synchronizacja. Co te pojęcia oznaczają?

W celu uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze i weryfikacji hipotezy roboczej (hipotez) Kandydatka zastosowała szereg operacji myślowych określonych przez nią jako metody teoretyczne oraz metody empiryczne. Nie ulega wątpliwości, że w pracy w przeważającym zakresie została wykorzystana analiza literatury, co jest najczęściej konieczne i powszechne na wstępnym etapie badań. Ale tego nie zaznacza w rozdziale metodologicznym. Natomiast wskazana analiza dokumentów, (badanie dokumentów), mające na celu pozyskanie faktów, jest raczej zabiegiem empirycznym, a nie teoretycznym. Za zbędne należy uznać zamieszczone w tym miejscu teoretyczne wyjaśnienia o istocie poszczególnych operacji myślowych (s. 16 – 18), zamiast wskazania do czego i w jakim stopniu zostały wykorzystane w pracy oraz jakie uzyskano tą drogą rezultaty badawcze. Natomiast za poprawne należy uznać zastosowane metody empiryczne: metodę sondażową i metodę obserwacji. W tym zakresie na uznanie zasługuje dobór próby badawczej, ale niektóre pytania ankietowe (nr 4, 6, 10, 11, 12, 13 i 14) mając charakter pytań rozstrzygnięcia (tak lub nie), nie mogą dostarczyć wystarczająco szczegółowej informacji dotyczących dość złożonych sytuacji. Do tego typu pytań bardziej stosowne byłoby zastosowanie

ankietowe (nr 4, 6, 10, 11, 12, 13 i 14) mając charakter pytań rozstrzygnięcia (tak lub nie), nie mogą dostarczyć wystarczająco szczegółowej informacji dotyczących dość złożonych sytuacji. Do tego typu pytań bardziej stosowne byłoby zastosowanie pięcio lub siedmiostopniowej skali Likerta. Z uznaniem trzeba potraktować zastosowanie metody obserwacji, ale załączony arkusz obserwacji jest daleko niepełny – brak w nim celów (zadań), miejsca, czasu, okoliczności (sytuacji), rodzaju prowadzenia obserwacji. Mimo braku zaobserwowanych faktów (przesłanek), zamieszczono arkusza wnioski z przeprowadzonych badań, które można za poprawne.

Struktura pracy, poza podrozdziałem 4.2.2, nie budzi zastrzeżeń – trzy rozdziały merytoryczne, wstęp i zakończenie wyczerpują zakres tematu. Pozostałe, uzupełniające elementy strukturalne pracy są kompletne. Na podkreślenie zasługuje bogaty wykaz bibliografii wykorzystanej w pracy, w którym dominują pozycje naukowe – książki i artykuły w liczbie ok. 100 pozycji. Natomiast zauważalnym uchybieniem w redakcji pracy jest przytaczanie obszernych wyliczeń zadań, uprawnień, kompetencji, obowiązków, przypadków związanych z funkcjonowaniem Policji, zamiast wyników analizy tych oczywistych faktów, zaczerpniętych wprost z dokumentów normatywnych (np. s. 73-75). Zwiększyło to niepotrzebnie zakres pracy, obniżając jednocześnie jej charakter wiedzotwórczy. Trafnym rozwiązaniem w redakcji pracy jest zastosowanie wprowadzenia w treści każdego rozdziału, bezpośrednio pod tytułem rozdziału oraz wniosków w zakończeniu każdego rozdziału. Szkoda, że w wielu przypadkach, przy redagowaniu akapitów, nie zastosowano autorskiego zdania wprowadzającego do akapitu i zamykającego akapit, pozostając przy prezentacji treści zaczerpniętych z materiału źródłowego.

W sumie układ pracy jest logiczny, a proporcje między rozdziałami rozłożone właściwie, stosownie do wagi poszczególnych problemów. Praca w części opisowej i graficznej wykonana jest poprawnie, na wystarczającym poziomie komunikatywności. Jest napisana poprawnym językiem polskim, a uchybienia językowe w argumentacji naukowej, takie jak: „tak naprawdę” czy „otoczenie wewnętrzne” są incydentalne.

Mimo przedstawionych zastrzeżeń i wątpliwości zastosowaną procedurę badawczą, prezentację wyników przeprowadzonych badań - ich wykładnię, można uznać za poprawną, a uzyskane wyniki zakwalifikować jako osiągnięcie Kandydatki, potwierdzające jej umiejętności prowadzenia badań i redagowania ich rezultatów.

OCENA STRONY MERYTORYCZNEJ

Rozprawa dokumentuje obszerną wiedzę Autorki pozyskaną w wyniku analizy dużej liczby materiałów źródłowych – literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz normatywnych dokumentów resortowych dotyczących funkcjonowania Policji. W sumie, w połączeniu z wynikami obserwacji własnych i zastosowanych wiedzytwórczych operacji myślowych, Kandydatka opracowała dysertację, która wnosi pewien wkład do teorii bezpieczeństwa wewnętrznego. Ponadto rozprawa ma duże wartości poznawcze w wymiarze dydaktycznym i może być wykorzystana do pogłębienia wiedzy na temat złożonych aspektów działania Policji przy realizacji zadań w sytuacjach kryzysowych. Wskazane w pracy kierunki doskonalenia działań są uzasadnione i mogą mieć zastosowania w teorii i w praktyce zarządzania kryzysowego

W rozdziale 2 przedstawiono obszerny materiał faktograficzny dotyczący historii powstania i rozwoju formacji policyjnych na terenie Polski oraz współczesną organizację, zadania, a także formy i metody działania Policji. Nie kwestionując merytorycznych wartości tego rozdziału trzeba jednak wskazać na umieszczenie w nim wielu szczegółów, niekiedy nawet ciekawych (np. dotyczących zbrodni katyńskiej), ale nie związanych z przedmiotem badań i nie dostarczających faktów pozwalających na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze. Zamieszczone na końcu rozdziału wnioski tylko częściowo uzasadniają materiał faktograficzny zamieszczony w treści rozdziału i pozostają w dość luźnej relacji do szczegółowych problemów badawczych.

Rozdział trzeci obejmuje wyjaśnienia dotyczące sytuacji kryzysowych i kryzysów. Kandydatka wykazuje w nim dobre rozeznanie sytuacji kryzysowych (kryzysów). Przedstawia wyniki analizy wielu pozycji literatury przedmiotu badań. Szeroko i dogłębnie rozwodzi się nad wyjaśnieniem relacji między sytuacją kryzysową a kryzysem, odwołując się do literatury i dokumentów normatywnych. W konkluzji stwierdza, że używanie tych pojęć zamiennie jest błędem, gdy tymczasem przytacza na s. 81 - 82 desygnaty terminu kryzys: *sytuacja, gdy coś się zmienia, rozstrzyga, decyduje; trudna sytuacja; niestabilna sytuacja*, co raczej wskazuje na tożsamość tych pojęć. Proszę o wyjaśnienie swojego stanowiska w tej kwestii.

W dalszej części rozdziału Kandydatka dokonuje opisu wielu współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa, wśród nich takich jak prostytutka czy przemoc domowa, które wykraczają poza założenia hipotetyczne zawarte w rozdziale pierwszym oraz wyliczenie ze s. 124. Istotną wartość w treści tego rozdziału ma wyjaśnienie przyczyn i skutków różnego rodzaju kryzysów.

Można uznać, że wnioski dotyczące rozważań zamieszczonych w rozdziale trzecim noszą w pewnym stopniu charakter syntetyczny, ale zawierają również zbędne powtórki z treści rozdziału.

Rozdział czwarty jest z uwagi na cel i problem badawczy dominującą partią pracy. Jednak sporo miejsca zajmuje w nim opis werbalny oraz wieloelementowe wyliczenia, które przesłaniają elementy opisu naukowego oraz autorskie dokonania Kandydatki. Autorka dokonuje obszernej prezentacji zakresu działania organów Policji i jej funkcjonariuszy na rzecz społeczeństwa i formułuje określone, przydatne dla budowy własnej koncepcji, wnioski. Przy tym dominują dane źródłowe nad wnioskami, zarówno w sensie ilościowym i jakościowym. Opis funkcjonowania Policji w sytuacjach kryzysowych i jej współdziałanie z innymi formacjami bezpieczeństwa i instytucjami ma wartość faktograficzną samą w sobie, ale w zbyt małym stopniu wykazano w nim czynniki ułatwiające lub utrudniające skuteczną realizację wspólnych zadań, co mogłoby stanowić podstawę do wskazania kierunków doskonalących. Natomiast w podrozdziale 4.2.2 pod tytułem *Działania Policji na rzecz społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych* s. 167 - 172 zamieszczono tekst dotyczący w całości obrony cywilnej, zatem niezgodny z tytułem. Proszę o uzasadnienie takiego rozwiązania.

W dalszej części rozdziału Kandydatka podejmuje kwestie współdziałania Policji z władzami i społeczeństwem, wskazując na praktyczne działania z ostatnich lat na terenie kraju. W tej partii pracy dostrzega pewne niedomagania i potrzeby doskonalenia działania Policji w sytuacjach kryzysowych. W świetle użytych wcześniej, oraz w tej części pracy, sformułowań proszę o wyjaśnienie pojęć: wsparcie, współdziałanie, koordynacja i synchronizacja.

Również w tym rozdziale Kandydatka przedstawia wyniki analizy przeprowadzonych badań sondażowych, co można potraktować jako kolejną podstawę do sformułowania końcowych rezultatów badań – wyznaczenia obszarów, kierunków, form i metod doskonalenia działań Policji w sytuacjach kryzysowych. Stosownie do

przeprowadzonych badań teoretycznych i empirycznych Kandydatka upatruje doskonalenia działań Policji w sześciu obszarach: personalnym, organizacyjnym, prawno-proceduralnym, edukacyjnym, technicznym oraz logistycznym, wyszczególniając argumenty uzasadniające proponowane rozwiązania. Jedno z tych rozwiązań z obszaru personalnego może jednak wzbudzać wątpliwości. Mianowicie, co stało się podstawą do propozycji zwiększenia liczby policjantów o co najmniej 50%? Proszę o wyjaśnienie.

W **zakończeniu** Autorka odnosi się szczegółowo do stopnia osiągnięcia celów rozprawy, wskazując na odzwierciedlenie każdego z nich w poszczególnych rozdziałach pracy. Podobnie dokumentuje fakt rozwiązania założonych problemów badawczych oraz potwierdzenie przyjętych hipotez. Świadczy to o dobrym poziomie wiedzy merytorycznej Autorki oraz o posiadaniu umiejętności metodycznych prowadzenia badań społecznych w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. **Pytania i kwestie do dyskusji podczas obrony:**

1. Co może (powinno być) celem badań naukowych?
2. . Proszę wyjaśnić o co chodzi w 5-tej hipotezie szczegółowej (s. 15) zaczynającej się od słów: „należy przyjąć szereg działań powodujących sytuacje kryzysowe...”.
3. Proszę wyjaśnić znaczenie pojęć wsparcie: współdziałanie, koordynacja i synchronizacja.
4. Proszę wyjaśnić pojęcia kryzys i sytuacja kryzysowa oraz relacje między nimi w świetle definicji przytoczonych na s. 81 – 82.
5. Proszę uzasadnić treść podrozdziału 4.22 na s. 167 – 172.
6. Proszę uzasadnić propozycję zwiększenia liczby policjantów o co najmniej 50%.

WNIOSEK KOŃCOWY

Recenzowana rozprawa doktorska jest opracowaniem bogatym w treści profesjonalne, a potraktowana syntetycznie, poprawnym metodycznie i merytorycznie, natomiast niektóre, wskazane, dość liczne niedociągnięcia obniżają ogólną wartość naukową pracy, ale jej nie dyskwalifikują. Rozprawa spełnia warunki określone w artykule 187 Ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Jej Autorka prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną z zakresu podjętego tematu

oraz wykazuje umiejętności prowadzenia badań naukowych. Na tej podstawie
wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Moniki MUSZYŃSKIEJ do publicznej
obrony rozprawy doktorskiej.

.....